
LESBRIEF

Kunstabunker Paasloo

Inleiding

Beluister met de leerlingen het verhaal over Immy Prins.

Wat weten de leerlingen over de Tweede Wereldoorlog? In elke oorlog wordt er veel kapot gemaakt. Denk aan huizen, flats, ziekenhuizen, halve steden... om nog maar te zwijgen over alle levens die verwoest worden. Mensen die overlijden. Oorlogstijd is verschrikkelijk. Tijdens oorlogen hebben alle partijen regels waar ze zich aan moeten houden. Eén van die regels is dat je geen historische dingen van de andere partij kapotmaakt. Maar je moet je waardevolle dingen wel goed bewaren.

Vlak voor het begin van de Tweede Wereldoorlog was Nederland nog neutraal en had geen voorzieningen getroffen om zijn kunstschaten veilig onder te brengen. Tot de Duitsers ook Nederland binnenvielen. De Nederlandse regering besloot in 1939 dat het Nederlands cultuurgoed beschermd moest worden. Ze moesten snel plannen maken om de kostbare kunst veilig onder te brengen. Zo was er onder andere in de Sint-Pietersberg een schuilplaats gemaakt voor de kunst. Ook in Castricum en Heemskerk waren bunkers gebouwd om de schatten te herbergen. Maar in 1941 bouwden de Duitsers aan de Atlantic Wall, een meer dan 5000 kilometer lange verdedigingslinie langs de westkust van de bezette gebieden in West-Europa. En die liep langs Castricum en Heemskerk. Alle kunst die daar was opgeslagen moest meteen weg. Daarom werd in deze oorlogstijd de Kunstbunker van Paasloo gebouwd.

Informatie Kunstbunker

Nederland was dus niet goed voorbereid om zijn kunstschaten veilig te herbergen. En nu moest er in tijden van oorlog, waarin materiaal schaars was, een bunker gebouwd worden. En zo snel mogelijk! De regering koos voor het gebied van Paasloo. Ze kenden dat gebied en wisten dat daar een zwaar gebouw neergezet kon worden. Het mocht natuurlijk niet verzakken. De stuwwal rond Paasloo, de Woldberg en Tuk is ontstaan tijdens de laatste ijstijd en was een goede plek om te bouwen. Bovendien was het een dunbevolkt gebied.

Ook kozen ze ervoor dat de bunker op een graansilo zou lijken. Niet echt een doelwit om te bombarderen.

Er waren natuurlijk wel moeilijkheden. Want waar haal je het materiaal vandaan? Het staal kwam van een rijkswerf in Vlaardingen. De tussen de 120 en 130 arbeiders die aan de bunker bouwden kwamen veelal uit Zuid-Holland. Via de arbeiders wist de opzichter van de aannemer van de bunker dat er materiaal was in Vlaardingen. Veel materiaal. Maar liefst 750.000 kilo bewapeningsstaal werd over drie schepen verdeeld en vanaf Vlaardingen naar de werf van Feenstra in Steenwijk verscheept.

Maar alleen aan staal hadden ze niet genoeg. Ze moesten ook cement hebben. Dat kwam uit de Sint-Pietersberg en werd geleverd door de ENCI (Eerste Nederlandse Cement Industrie). Ze hadden ook vrachtwagens nodig en brandstof. En van een oude heimachine hadden ze een hijskraan gemaakt om beton te storten.

In mei 1942 begonnen ze met de bouw. De muren moesten 4,5 meter dik worden. Er kwam heel veel bewapeningsstaal aan te pas. Daaroverheen werd het beton gegoten. Maar waarom kwamen al die vrachtwagens met de beroemde kunstwerken al in april 1942 aan in onder andere Steenwijkerwold, Gelderingen en Willemsoord? Dat kwam dus door die Atlantic Wall. De schatten moesten zo snel mogelijk weg uit het gebied van de Atlantic Wall. Omdat het in deze gebieden dunbevolkt was, vond de regering dat ze daar relatief veilig zouden zijn. Op 15 september 1942 was de bunker nog niet klaar. Het dak was pas een halve meter dik. Toch werden de kunstwerken daar al ondergebracht. En daar zijn ze ook de hele oorlog veilig geweest. De Kunstbunker werd dan ook 24 uur per dag bewaakt.

Wanneer was de Kunstbunker nu echt klaar? Rond november of december 1942 was het dak klaar. In april 1943 was de bunker helemaal klaar. Maar ze hadden nog een vergunning aangevraagd voor het meertje. Zo konden ze de arbeiders die daar werkten nog uitstel geven voor de 'Arbeitsinsatz'. Jonge mannen uit bezette gebieden moesten naar Duitsland om te werken. Doordat ze nu langer aan de bunker moesten werken, konden ze hun vertrek naar Duitsland langer uitstellen.

De bunker heeft nog steeds dezelfde functie. Het is nu de kunstopslag van Museum de Fundatie in Zwolle. Helaas is deze bunker niet te bezichtigen.

Tekenopdracht

Op de Kunstbunker staat een plateau, ingemetseld op de buitenkant. De twee leeuwen van het koningshuis staan erop en ook een Franse tekst: ik zal handhaven. Teken nu je eigen wapenspreuk en bedenk er een tekst bij. Wat is jouw overwinningsspreuk?

Doe-opdracht

Maak met de leerlingen een rij van 4,5 meter lang. Maak ook een rij van liggende leerlingen die achter elkaar liggen. Hoofd bij hoofd, voeten bij voeten. Maak een rij van 9 meter. Kunnen de leerlingen zich nu voorstellen hoe dik de muren zijn? En hoe dik het dak is? Deze opdracht kan het beste in de gymzaal worden uitgevoerd. Een rolmaat is hierbij nodig.

Zoekopdracht

Wat was het allereerste kunstwerk dat veilig in de bunker werd opgeborgen? Zoek het op op het internet. Hoe belangrijk is dit kunstwerk?

www.kunstbunkerpaasloo.nl